

Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel Buda

Daniel R. Schwartz, *Reading the First Century. On Reading Josephus and Studying Jewish History of the First Century*, Tübingen, 2013, 204 p.

Daniel R. Schwartz este profesor de istorie iudaică la Universitatea Ebraică din Ierusalim de mai bine de treizeci de ani și o autoritate în cercetarea istoriei iudaismului de la Alexandru cel Mare până la Mahomed. Istoria iudaismului din primul secol creștin, care este tema principală a volumului de față, se îmbină însă cu începuturile creștinismului ca nouă religie și invers, începuturile creștinismului se îmbină cu istoria iudaismului, mai ales din această perioadă. De aici interesul comun pentru acest – din perspectivă creștină – „prin secol.”

Acest volum este, așa cum o arată în parte titlul și subtitlul lui, o dezvoltare a teoriilor și principiilor după care putem interpreta izvoarele istorice din primul secol al erei creștine folosind ca sursă, în primul rând, opera istoricului evreu Iosif Flaviu. Autorul este interesat în principal de istoria iudaică, dar, inevitabil, există referințe și la începuturile și dezvoltarea creștinismului din acest secol. Autorul recurge la numeroase exemple concrete care sunt menite să-i confirme teoriile formulate. Această combinație între teoria istoriei antice și practica interpretării este deja evidentă din *Prefața* (p. Vii-X) volumului, precum și din logica celor șase capitole ale volumului. Primul capitol are scop propedeutic și se intitulează *Introducere: Cine are nevoie de istorici ai primului secol?* (p. 1-26). Istoricii sunt necesari pentru a interpreta sursele istorice existente, altfel acestea nu pot să ne spună nimic obiectiv despre perioada pe care o descriu. A știi ceea ce s-a întâmplat în trecut este important pur și simplu, pentru că este interesant, chiar dacă reconstrucția istorică nu are o relevanță imediată pentru prezent. Al doilea capitol, cu titlul *Sub text: Ce text ar trebui să citim* (p. 27-70) investighează modul în care ne alegem sursele ce urmează a fi analizate și posibilele variante excepționale pe care istoricul le întâlnește în cercetarea sa: când există prea puține evidențe cu privire la un eveniment istoric care posibil a avut loc; când există evidențe unanime, dar în mintea istoricului încă persistă o îndoială; când sursele avute sunt contradictorii. Fiecare din aceste cazuri sunt exemplificate cu fragmente din opera lui Iosif Flaviu. Al treilea capitol cu titlul *În interiorul textului: Înțelesul său în context* (p. 71-93) și se ocupă de următoarele teme principale: Ce anume înseamnă un cuvânt sau o frază dintr-un text, de exemplu, dintr-o operă a lui Iosif Flaviu scrisă în urmă cu aproape două milenii; ce anume înseamnă un cuvânt sau o frază în contextul lor mai larg; raportul dintre eveniment și topos (cu sensul de loc). Capitolul al patrulea cu titlul *Dincolo de text: Folosirea surselor de către Iosif* (p. 94-109) se ocupă de modul în care istoricul evreu antic se folosește de propriile surse istorice. Capitolul al cincilea are titlul *Între texte: Asocierea surselor* (p. 110-166). Și aici autorul se folosește de o serie de exemple din opera lui Iosif Flaviu pentru a dovedi că „asocierea textelor poate să traseze linii în multe direcții” (p. 166). Totuși, compararea surselor operei lui Iosif Flaviu cu surse din aceeași perioadă permite lărgirea perspectivei asupra evenimentelor descrise și înțelegerea intereselor altor autori care descriu același eveniment. Ultimul capitol (al șaselea) poartă titlul *Deasupra textului: Imaginea cea largă* (p. 167-180). Acesta se ocupă de modul în care, prin folosirea surselor, istoricul poate obține o imagine de ansamblu obiectivă. Așa

Recenzii

cum am arătat mai înainte, construcția cuprinsului acestui volum are o logică clară: cititorul este purtat, imaginar, „sub”, „în interiorul”, „dincolo”, „între” și „deasupra” textului-sursă pe care-l analizează.

Volumul cuprinde două appendix-uri, anume: un studiu considerat de D. Schwartz drept „programatic” și semnat de Arnaldo Momigliano (1908-1987), descris pe drept „unul dintre cei mai mari vechi istorici antici ai secolului al XX-lea” (p. 181). Titlul acestui studiu este „Regulile jocului în studiul istoriei antice” (p. 182-189). Autorul propune, de asemenea, „O selecție arbitrară a unor cărți despre metoda istorică.”

Acest volum ar putea cu ușurință să fie considerat un manual elaborat de teoria istoriei antice, care se concentrează însă pe interpretarea primului secol creștin și pe contribuția adusă de Iosif Flaviu la cunoașterea acestei perioade. Numeroasele exemple pe baza cărora autorul își probează teoriile sale de interpretare a istoriei antice permit cititorului specialist în primul secol creștin accesul la idei și perspective noi cu privire la această perioadă atât de importantă pentru istoria creștinismului. Limbajul folosit este unul direct, relativ ușor de înțeles, mai ales dacă se are în vedere limba maternă a autorului.

După lecturarea acestui volum sunt mai convins că, dacă se renunță la o serie de prejudecăți și polemici care au dominat trecutul relațiilor dintre creștinism și iudaism și se trece la o cercetare istorică comună, atât creștinii, cât și evreii își vor cunoaște mai bine trecutul, inclusiv cel comun, din „primul secol”, când cele două religii au fost mai apropiate ca niciodată. Aceasta nu înseamnă că acest volum este cu totul eliberat de astfel de prejudecăți. Prin urmare, lectura lui necesită o anumită precauție.

Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel Buda

Demetrios E. Tonnias, *Abraham in the Works of John Chrysostom*, Fortress Press, Minneapolis, 2014, 223 p.

Prezenta lucrare a Părintelui Tonnias, actualmente profesor asistent pentru studii religioase la Colegiul Hellenic din Boston și preot principal al Catedralei Ortodoxe Bunăvestire din New England, Boston, USA, a fost susținută ca teză de doctorat la Colegiul din Boston sub îndrumarea Dr. Ruth Langer. Este o monografie despre Sfântul Ioan Gură de Aur și modul în care patriarhul Avraam este perceput în imensa operă hrisostomiană. În *Introducerea* (p. 1-10) la acest volum, Părintele Tonnias indică faptul că după ce creștinismul a depășit încercările unor eretici precum Marcion de a respinge Biblia iudaică și orice legătură istorică a creștinismului cu iudaismul, Părinții Bisericii secolelor IV-V au folosit figurile de primă mărime ale Vechiului Testament pentru a le prezenta drept modele spirituale și de virtute pentru creștini. După o scurtă biografie a Sfântului Ioan, sunt indicate principalele surse hrisostomiene în care apare patriarhul Avraam. Acesta este amintit de peste 700 de ori în corpus-ul hrisostomian. În afară de referirile pasagere la Avraam sau la „sânul” acestuia, Sfântul Ioan are referiri mai extinse despre patriarhul vetero-testamentar și o omilie dedicată exclusiv acestuia. Prin această încercare Sfântul Ioan se înscrie într-o